

F3O

ORGANISATIE ONAFHANKELIJK ONDERZOEK FUNDERINGEN

Nieuwsflits F₃O - 2013 nr. 2

Beste mensen,

In deze nieuwsflits een terugblik van de afgelopen maanden op diverse wetenswaardigheden in ons vakgebied. Daarnaast ook het programma van het F3O congres “de 9^e nationale houten heipalendag”.

In deze Nieuwsflits de volgende onderwerpen:

- Van de bestuurstafel
- Nieuws van de richtlijnen commissie
- Update overzicht leden en participanten
- De houten heipalendag in januari 2013.

Van de bestuurstafel

In november heeft het bestuur moeten besluiten om de geplande cursus niet door te laten gaan vanwege een te gering aantal aanmelding. Dat was teleurstellend, mede gelet op de positieve reacties van de cursisten van vorig jaar. Na het besluit om de cursus van 2013 niet door te laten gaan kwamen nog een aantal aanmeldingen binnen. Het bestuur concludeert dan ook dat er wel behoefte is aan cursus. Wij zijn in gesprek met een Utrechtse onderwijsinstelling om de cursus in te voegen in een jaarlijkse leergang. Zodra daarover meer bekend is zullen wij u hierover direct informeren. Gezien de ontwikkelingen verwachten wij dat de cursus 2014 wel door zal gaan.

Vanwege te veel activiteiten in zijn schaarse vrije tijd als pensionado heeft André Opstal besloten om met ingang van het nieuwe jaar zijn activiteiten als penningmeester van F3O te stoppen. Wij vinden dat jammer, maar het bestuur heeft uiteraard André's wens gerespecteerd. Dat houdt in dat er een vacature is voor een penningmeester die, statutair gezien, uit de leden van F3O moet komen. De penningmeester zal tevens deel uit maken van het bestuur van F3O. De procedure hierover loopt en het bestuur verwacht op de komende heipalendag de nieuwe penningmeester te kunnen voorstellen.

Het bestuur overweegt om volgend jaar een workshop te organiseren over negatieve kleef. Negatieve kleef kan heel veel effect hebben op het netto draagvermogen van bestaande houten palen. Tevens willen we in een 2^e workshop de discussie met belanghebbenden aangaan hoe noodzakelijk het is om funderingsherstel onder een heel woonblok uit te voeren, of dat dit ook kan per individuele woning. In de praktijk wordt met beide onderwerpen heel verschillend om gegaan en er wordt ook door diverse deskundigen heel verschillend over gedacht. Indien u hieraan een bijdrage wilt geven, dan kunt zich melden bij het bestuur.

F3O zal ook internationaler worden. Hoe we dat gaan aanpakken zal op de komende heipalendag worden gepresenteerd. De F3O website is inmiddels ook in het Engels te bezoeken en de F3O richtlijnen zijn vanaf 16-1-14 ook in het Engels verkrijgbaar.

F30 Excursie

Voor de leden, door de leden uitgenodigde gasten en de participanten van F30 is op 8 oktober een excursie georganiseerd naar de Waag te Amsterdam. De Waag stamt uit de 15^e eeuw en is daarmee het oudste bewaard gebleven verdedigingswerk van Amsterdam. Het huidige rijksmonument diende oorspronkelijk als stadspoort en was onderdeel van de middeleeuwse stadsmuren. In 1614 ontstond de huidige Nieuwmarkt door het overkluizen van de stadsgracht. Door grote opgetreden zakkingsverschillen is ernstige scheurvorming opgetreden. Om te voorkomen dat de schade aan het gebouw onherstelbaar wordt zijn diverse vormen van funderingsherstel geanalyseerd. Uiteindelijk is gekozen voor integraal funderingsherstel. Dit herstel is op dit moment in uitvoering. Door Bouwadviesbureau Strackee, De Waalpaal, de hoofdaannemer BAM, Wareco en Fugro werden in de historische torenzaal inhoudelijke voordrachten gehouden (vanaf 16-1-14 zijn deze ook te bekijken via www.f30.nl). Tevens was er gelegenheid zijn om de installatie van de Waal-compactpalen te zien.

De Waag en detail van de scheurvorming

De aanwezigen waren positief over de excursie, de voordrachten en de organisatie van het geheel. Het bestuur dankt iedereen die hieraan heeft bijgedragen.

Nieuws van de richtlijnen commissie

Afgelopen maanden zijn opmerkingen en verbeteringen verwerkt in een 2^e versie van de F30-richtlijn onderzoek en beoordeling van funderingen op staal. Deze versie wordt nu in druk de F30/CURNET/SBR-richtlijn. Deze richtlijn zal op de komende heipalendag worden gepresenteerd. De richtlijn is vanaf 16 januari 2014 bij alle genoemde instanties te bestellen of te downloaden van de F30 website.

KCAF Congres

Op 21 november is in Delft een congres gehouden van het KCAF. Door KCAF was een boeiend programma in elkaar gezet, waarin de aanpak van de funderingsproblematiek in Nederland centraal stond. Het congres richtte zich niet alleen op de professionals die zich bezighouden met funderingsonderzoek en –herstel, maar vooral op beleidsmakers bij Rijks- en gemeentelijke overheden, woningeigenaren, waaronder particulieren, corporaties, beleggers, financiers en verzekeraars.

F30 heeft dit congres als partner financieel ondersteunt omdat het de doelstelling van dit congres volledig onderschreef: *“het is tijd om het zwartepieten achter ons te laten, de krachten bundelen en kansen te benutten om stappen te zetten in de richting van een effectieve aanpak van de funderingsproblematiek”*.

F30 had een eigen stand op de informatiemarkt waar ook een aantal andere leden van F30 zich presenteerden. Ter gelegenheid hiervan hebben we een expositiebanner laten maken waarop wij ons als brancheorganisatie hebben gepresenteerd:

Dit is het bovenste deel van de banner

en dit het onderste deel waarop de logo's van de leden is weergegeven.

Op de site van KCAF (www.kcaf.nl) zijn alle presentaties weergegeven. Een aantal daarvan zijn de moeite waard om nog eens te bekijken. Peter Nelemans heeft in de middag een lezing gehouden over F30 en de door F30 uitgebrachte richtlijnen. Hoewel het congres met name over de sociaal financiële problematiek ging, was voor deze lezing veel belangstelling, een teken dat onze doelstellingen volop de belangstelling van een breder publiek hebben.

Op het congres heeft het bestuur met veel mensen gesproken, niet alleen in de wandelingen, maar ook ter plaatse van onze stand. We hebben ons goed kunnen profileren.

Update leden en participanten

Sinds de vorige nieuwsflits hebben de volgende personen / bedrijven zich aangemeld als lid of participant. Op de website www.f3o.nl is het complete overzicht van leden en participanten te zien. F30 heeft nu 20 leden en 31 participanten.

Lid:

- BV Bouwadviesbureau Strackee.
- Lankelma Geotechnisch Adviesbureau B.V.

Zie onze website voor de namen van de contactpersonen en de links naar de websites van genoemde bedrijven. Beide bedrijven zijn actief in funderingsonderzoek en funderingsherstel werkzaamheden.

Participant:

- Piet van 't Wout, Ko Prins en Kees Steinfort van P. van 't Wout Funderingstechnieken
- Wim Prinsse van Alferink-Van Schieveen.

Het F30 congres “De 9^e nationale houten heipalendag” op 16 januari 2014

Alle inhoudelijk betrokkenen en andere geïnteresseerden worden van harte uitgenodigd om deel te nemen aan de jaarlijkse bijeenkomst over Nederlandse houten heipalen. De dag is gratis en bedoeld om kennis op te doen en te delen maar ook om samen op te trekken, om oplossingen te vinden voor de nog altijd te weinig onderkende problematiek.

Om zoveel mogelijk aan kennisuitwisseling te doen is er net als voorgaande jaren voor gekozen voor een programma waar langere en kortere presentaties elkaar afwisselen. Rondom zal er (een van de verbeterpunten uit de enquête van voorgaand jaar) voldoende ruimte zijn voor discussie.

Dit jaar zal de bijeenkomst worden gehouden in **Haarlem**. In Haarlem is eind jaren negentig voor het eerst vastgesteld dat palen onder het grondwater ook kunnen worden aangetast. In deze gemeente zijn dan ook de eerste grootschalige funderingsonderzoeken uitgevoerd en hebben de bevindingen de aangezet gegeven tot de huidige kennis op het gebied van bacteriële aantasting van houten palen. Het bestuur is dan ook verheugd dat de gemeente 1 van de sprekers is op dit congres.

F30 heeft opnieuw een bijzondere locatie gevonden waar het congres wordt gehouden. Deze zal plaats vinden in het Teylers museum, het eerste en oudste museum van Nederland. Het gebouwencomplex van Teylers museum beslaat meer dan 200 jaar bouwgeschiedenis en is voorgedragen voor de Werelderfgoedlijst van Unesco.

Het adres van het Teylers Museum is: Spaarne 16, 2011 CH Haarlem

Voor bereikbaarheid en route zie www.teylersmuseum.nl. Vlakbij het museum is de parkeergarage De Appelaar gelegen.

Hieronder zijn nog enkele foto's van het museum weergegeven.

Het programma van het F30 congres ziet er als volgt uit:

13.20 Dagvoorzitter Peter den Nijs (voorzitter F3O)

Inleiding

Welkom vanuit F3O; presentatie bestuur; activiteiten 2013; enquête NHHD 2013

13.35 André Opstal (Opstal Funderings Adviezen)

F3O CUR SBK Richtlijn onderzoek fundering op staal

Deze F3O richtlijn is sinds januari 2012 beschikbaar via de website www.f3o.nl. Vanaf 16 januari 2014 is deze richtlijn ook opgenomen in de CUR reeks over funderingen en is vanaf dat moment ook in gedrukte vorm te verkrijgen bij CUR of te downloaden via F3O.

13.40 Theo van Wageningen (Ingenieursbureau Dijkhuis bv)

Noord Groningen: beleving en waarneming van aardbevingen

De presentatie zal gaan over de (mogelijke) relatie van de ondergrond van Noordoost Groningen, de wijze van funderen en de registratie van aardbeving gerelateerde schade.

13.55 René Klaassen (SHR)

Internationalisering F3O

De houten palenproblematiek is niet uniek voor Nederland en F3O zoekt internationaal aansluiting om kennis op te bouwen en kennis te delen. Een overzicht wordt gegeven over de genomen stappen die F3O internationaal bereikbaar moeten maken en over mogelijke uitwisselingsprojecten.

14.00 Francesca Ceccato (University of Padova, Italy)

Wooden pile foundations in Venice: numerical analysis of their long-time behavior.

Venice wooden pile foundation can be regarded as a ground improvement technique; the displacement of the foundation as a result of wood degradation in waterlogged conditions and secondary settlement of soil is investigated by numerical analysis. The case study of the S. M. Maggiore church will be presented.

(deze presentatie is in het Engels, de Nederlandse vertaling van de titel en samenvatting is: Houten paalfunderingen in Venetië: numerieke analyse over het lange tijd gedrag. De

palen in Venetië kunnen gezien worden als manier om de bodem te verbeteren. De zakking kan gezien worden als een gevolg van de aantasting van de palen onder water en van secundaire zetting van de grond. De bijdrage aan de zakking van beide aspecten zijn via een numerieke analyse onderzocht en het resultaat wordt via een case studie aan de Santa Maria Maggiore kerk gepresenteerd)

14.15 Ad van Wensen (KCAF)

Activiteiten van het KCAF in 2013 en 2014

Activiteiten van het KCAF in 2013 en 2014 en de meest recente politieke en financiële ontwikkelingen op het gebied van de funderingsproblematiek

14.20 Wienand van Dijk (gemeente Haarlem)

Tien jaar na grootschalig funderingsonderzoek en aanpak in Haarlem

Haarlem heeft haar funderingsproblematiek al begin jaren 90 aangepakt en inmiddels is de gemeentelijke organisatie al weer jaren opgeheven. Hoe kan dit? Is Haarlem klaar?

14.35 Alexander Knibbeler (Mos grondmechanica B.V.)

Flexibel Sonderen

Door middel van een kleine, flexibele sondeermachine kan ook op minder makkelijk toegankelijke locaties gesondeerd worden. Hierbij kan onder andere gedacht worden aan inpandig sonderen in woningen.

14.40 pauze

15.10 Jeroen Baars (Baars – CIPRO)

Van ezeltje prik naar de Sub-WooT 2.0

De hedendaagse elektronica staat het toe om houtonderzoek onder de waterlijn naar een hoger plan te tillen. Met de nadelen van de bestaande technieken wordt definitief afgerekend en er wordt meer informatie boven water gehaald met de Sub-WooT 2.0.

15.20 Jasper Vosdingh Bessem (FUGRO GeoServices BV)

Fundering van het Teylers museum.

Fugro GeoServices B.V heeft de laatste jaren diverse onderzoeken uitgevoerd naar de kwaliteit van de fundering van Teylers museum. Deze presentatie gaat in op bijzondere resultaten die tijdens het onderzoek zijn vastgesteld en welke keuzen zijn gemaakt m.b.t. het wel of niet herstellen van de fundering.

15.35 Welmoed Visser (Gemeente Woerden)

Innovatieonderzoek in Woerden

In het Schilderskwartier van Woerden is sprake van grondwateronderlast. De huizen in de woonwijk zijn gebouwd op houten palen waardoor er kans is op paalrot. Tot nu is nog geen schade aan de woningen aangetoond als gevolg van paalrot. Hoe kan dat en wat betekent dit? In een korte presentatie krijgt u de bijzondere situatie in Woerden uitgelegd en krijgt u inzicht in het op te starten innovatieonderzoek.

15.40 Peter den Nijs (WARECO)

Klimaatbestendige stad.

Ook steden ondervinden effecten van klimaatveranderingen. Nederland zal zich via het Deltaprogramma wapenen tegen onwenselijke effecten. Waar zit hier het belang van de bestaande houten palen. Verdroging van de stad ligt op de loer door klimaat en menselijk ingrijpen. Een voorbeeld hiervan is het nieuwe station in Rotterdam.

15.55 Peter den Nijs (voorzitter F3O)

Afsluiting

De lezingen worden gehouden in de 19-eeuwse Geheerzaal op de 1^e verdieping van het museum en biedt plaats aan maximaal 150 personen.

Gezien het interessante programma verwachten dan ook veel belangstelling. Wij verzoeken u zich snel op te geven want we kunnen op deze locatie maximaal 150 mensen ontvangen. U kunt zich aanmelden bij de secretaris van F₃O: p.nelemans@f3o.nl

Het bestuur van F3O wenst u alvast prettige feestdagen toe en de beste wensen voor 2014!